

2. Лоджук М. Т. Про форми правової допомоги в юридичних клініках України. *Ученые записки Таврического национального университета им. В. И. Вернадского Серия «Юридические науки»*. Том 26 (65). 2013. № 2-1 (Ч. 1). С. 82–90.

3. Гудима А.Ю. Щодо правової допомоги адвоката в адміністративно-деліктному процесі: зарубіжний досвід. *Visegrad Journal on Human Rights*. 1/2. 2016. 106–112.

4. Личко В.С. Поняття та види правової допомоги в Україні : загальнотеоретичне дослідження : автореф. дис. на здоб. наук. ступ. канд. юрид. наук : спец. 12.00.01 «Теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень». Одеса : Національний університет «Одеська юридична академія». 2013. 26 с.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-550-4-14>

ДО ПИТАННЯ МОЖЛИВОСТІ НАБУТТЯ В УКРАЇНІ СТАТУСУ АДВОКАТА ГРОМАДЯНАМИ ДЕРЖАВИ-АГРЕСОРА (ДЕРЖАВИ-ОКУПАНТА)

Заболотний О. М.

здобувач вищої освіти за третім (освітньо-науковим) рівнем освіти,

Пенітенціарна академія України

м. Чернігів, Україна,

голова Кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури

Чернігівської області

Однією із сучасних нагальних проблем у діяльності адвокатури та її регіональних органів адвокатського самоврядування, у тому числі й кваліфікаційно-дисциплінарних комісій адвокатури регіонів (дали – КДКА), залишається відсутність в українському законодавстві будь-якої заборони для громадян російської федерації отримати право на заняття адвокатською діяльністю в Україні за процедурою, яка передбачена в Законі України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» (далі – Закон).

Зокрема, ч. 1 ст. 6 Закону визначає [1], що адвокатом може бути фізична особа, яка відповідає тим критеріям, яка зазначені в цій правовій нормі, а саме: така особа повинна мати повну вищу юридичну освіту, володіти державною мовою відповідно до рівня, визначеного згідно із Законом України «Про забезпечення функціонування української мови як державної», мати стаж роботи в галузі права не менше двох років, скласти

кваліфікаційний іспит, пройти стажування (крім випадків, встановлених цим Законом), скласти присягу адвоката України та отримати свідоцтво про право на заняття адвокатською діяльністю.

Оскільки в ч. 1 ст. 6 Закону вжито поняття «фізична особа», то це означає, що статус адвоката в Україні може отримати фізична особа з будь-яким громадянством, а також фізична особа без громадянства.

Це підтверджується й тим, що ч. 2 ст. 6 Закону наводить лише чотири підстави (тобто, виключний перелік), за яких особа не може отримати статус адвоката в Україні, і серед цих чотирьох підстав відсутня вказівка щодо наявності у фізичної особи громадянства держави-агресора чи держави-окупанта.

Як вказано в ч. 1 ст. 8 Закону [1], яка регламентує процедуру допуску до складення кваліфікаційного іспиту, особа, яка виявила бажання стати адвокатом та відповідає вимогам частин першої та другої статті 6 цього Закону, має право звернутися до КДКА за місцем проживання із заявою про допуск до складення кваліфікаційного іспиту. Порядок допуску до складення кваліфікаційного іспиту та перелік документів, що додаються до заяви, затверджуються Радою адвокатів України.

Тобто, ця норма Закону пов'язує можливість особи подати заяву й документи про допуск до складення кваліфікаційного іспиту виключно з відповідністю такої особи вимогам частин 1 і 2 статті 6 Закону, які не встановлюють жодних обмежень для громадян держави-агресора чи держави-окупанта для подання таких заяв.

Окрім того, у ч. 2 ст. 6 Закону зазначається, що КДКА перевіряє відповідність особи вимогам, установленим частинами першою та другою статті 6 цього Закону. Отже, на даний час КДКА регіонів, їх кваліфікаційні палати та члени таких палат не наділені повноваженнями чи правами проводити перевірку щодо можливої наявності в особи, яка звернулась із заявою про допуск до складення кваліфікаційного іспиту, громадянства держави-агресора чи держави-окупанта. Тому КДКА, її кваліфікаційна палата та члени такої палати на сьогодні не мають законного права звертатися до будь-яких органів, установ та організацій для отримання інформації щодо наявності чи відсутності в особи, яка звернулась із заявою про допуск до складення кваліфікаційного іспиту, громадянства держави-агресора чи держави-окупанта.

На виконання вищенаведених приписів ч. 1 ст. 8 Закону Рада адвокатів України затвердила Порядок допуску до складення кваліфікаційного іспиту, порядок складення кваліфікаційного іспиту та методику оцінювання результатів складення кваліфікаційного іспиту для набуття права на заняття адвокатською діяльністю в Україні (рішення Ради адвокатів України № 270 від 17.12.2013, далі – Порядок).

Як вбачається зі змісту пунктів 3 і 4 розділу 1 Порядку [2]:

- дія Порядку поширюється на громадян України, іноземців та осіб без громадянства, які звертаються з метою набуття статусу адвоката вперше, повторно, або після позбавлення права на заняття адвокатською діяльністю;

- дія цього Порядку не поширюється на вирішення питання набуття адвокатом іноземної держави права на заняття адвокатською діяльністю в Україні.

Тобто, Рада адвокатів України підтвердила цим Порядком, що звернутися до кваліфікаційно-дисциплінарної-комісії адвокатури з метою набуття статусу адвоката в Україні можуть також й іноземці.

У розділі 2 Порядку визначено перелік документів, які повинна надати до кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури особа, яка виявила бажання стати адвокатом.

Зокрема, пункт 2 розділу 2 Порядку зазначає, що одночасно із заявою про допуск до складення кваліфікаційного іспиту заявник надає певні документи, перелік яких наведено в дев'яти підпунктах п. 2 розділу 2 Порядку [2].

Серед цих документів, наприклад, вказано про оригінал та копію документа, який у встановленому законом порядку підтверджує реєстрацію місця проживання Заявника, а також про копію картки фізичної особи – платника податків, за виключенням випадків, коли особа відповідно до закону має право не отримувати таку картку.

Однак, у п. 2 розділу 2 Порядку не вказано про те, що особа повинна надати оригінал чи копію документу, у тому числі й паспорту, який би підтверджував її громадянство, зокрема, громадянство України.

Оскільки КДКА діють як суб'єкти владних повноважень при здійсненні ними повноважень, які вказані в статтях 8 і 9 Закону, то вони не мають права вимагати в осіб, які звертаються із заявами про допуск до складення кваліфікаційного іспиту, надати документи, що підтверджують наявність в особи будь-якого громадянства. Також законодавчо не встановлено обов'язок особи, яка звертається до КДКА із заявою про допуск до складення кваліфікаційного іспиту, повідомляти КДКА про наявність у цієї особи кількох громадянств (наприклад, громадянств України та російської федерації) чи лише одного громадянства російської федерації.

До цього часу Рада адвокатів України не внесла до своїх нормативних актів жодних приписів, які б забороняли громадянам держави-агресора чи держави-окупанта звертатися до КДКА із заявами про допуск до складення кваліфікаційного іспиту. Також Рада адвокатів України не внесла зміни до Порядку для того, щоб зобов'язати осіб, які звертаються до КДКА із заявами про допуск до складення кваліфікаційного іспиту,

зазначати про громадянство останніх та надавати оригінали чи копії своїх паспортів, а також щоб такі особи підтверджували письмовими заявами про відсутність в них громадянства держави-агресора чи держави-окупанта.

Така позиція Ради адвокатів України зумовлена тим, що вона не може своїми актами, які є підзаконними, змінювати чи доповнювати ті вимоги, які встановлено законодавцем у ч. 1 ст. 6 Закону, а також вона не може розширювати передбачені ч. 2 ст. 6 Закону обмеження, які є законодавчими фільтрами для осіб, що хочуть стати адвокатами в Україні.

Тому спочатку слід на законодавчому рівні встановити обмеження для громадян держави-агресора чи держави-окупанта у можливості набуття статусу адвоката в Україні, і це може зробити виключно Верховна Рада України шляхом внесення змін до статей 6 і 8 Закону, доповнивши ці норми Закону новою нормою-застереженням про те, що не може бути допущена до складення кваліфікаційного іспиту особа, яка має громадянство держави-агресора чи держави-окупанта, а також надати право КДКА, її кваліфікаційній палаті та членам цієї палати звертатись із письмовими запитами до відповідних органів для перевірки наявності в особи громадянства держави-агресора чи держави-окупанта.

До того ж, якщо порівняти законодавчо встановлені вимоги щодо набуття статусу прокурора, адвоката, нотаріуса, державного виконавця, то на даний час лише Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» надає можливість набутти спеціальний статус в Україні особам, які не мають громадянства України.

Натомість у частинах 1–3 ст. 27 Закону України «Про прокуратуру» [3], ч. 2 ст. 3 Закону України «Про нотаріат» [4], ч. 1 ст. 10 Закону України «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів» [5] вказано, що прокурором, нотаріусом та державним виконавцем відповідно може бути лише громадянин України.

Література

1. Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» від 05.07.2012 №5076-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17#Text> (дата звернення – 06.10.2025).

2. Порядок допуску до складення кваліфікаційного іспиту, порядок складення кваліфікаційного іспиту та методику оцінювання результатів складення кваліфікаційного іспиту для набуття права на заняття адвокатською діяльністю в Україні (затверджений рішенням Ради адвокатів України № 270 від 17.12.2013). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/vr270871-13#Text> (дата звернення – 06.10.2025).

3. Закон України «Про прокуратуру» від 16/10/2014 № 1697-VII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697-18#Text> (дата звернення – 06.10.2025).

4. Закон України «Про нотаріат» від 02.09.1993 № 3425-XII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3425-12#Text> (дата звернення – 06.10.2025).

5. Закон України «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів» від 02.06.2016 № 1403-VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1403-19#Text> (дата звернення – 06.10.2025).

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-550-4-15>

НАЛЕЖНІСТЬ ТА ДОПУСТИМІСТЬ ВІДЕОЗАПИСІВ З БПЛА ЯК ЕЛЕКТРОННИХ ДОКАЗІВ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ, ВЧИНЕНИХ НА ТЕРИТОРІЇ БОЙОВИХ ДІЙ

Загородній Є. О.

*аспірант кафедри кримінальної юстиції, адвокат,
Навчально-науковий інститут права та психології
Національної академії внутрішніх справ
м. Київ, Україна*

Активні бойові дії на значній частині території України унеможливають своєчасне та повноцінне документування великої кількості кримінальних правопорушень. Зокрема, виникають суттєві труднощі з фіксацією обставин загибелі військовослужбовців унаслідок обстрілів, розстрілів полонених, а також інших воєнних злочинів. У цьому контексті російсько-українська війна нерідко характеризується як «війна дронів». Безпілотні літальні апарати, оснащені відеокамерами, здатні здійснювати візуальну розвідку та фіксацію подій у зонах, недоступних для представників правоохоронних органів або ЗСУ, що відкриває нові можливості для збору доказів у кримінальному провадженні.

Специфіка відеозаписів з дронів як доказів при розслідуванні кримінальних правопорушень в першу чергу зумовлена належністю відеозаписів до електронних доказів.

Частиною 2 ст. 84 Кримінального процесуального кодексу України (КПК України) визначено, що процесуальними джерелами доказів є показання, речові докази, документи, висновки експертів [1].